

DANMARKS
JÆGERFORBUND

DJ-Fagrapport

Resultater fra monitoring af kronhjorteudbyttet 2019

KOLOFON

Forfatter: Mads Flinterup
Foto: Danmarks Jægerforbund

Udgivelsesår: 2020

Redaktion: Niels Søndergaard

Faglig kommentering Vidar Holthe, Utmarksansvarlig Norges Skogseierforbund

Udgiver: Danmarks Jægerforbund,
Jagtens Hus, Molsvej 34
8410 Rønde
Tlf.: 8888 7500
E-mail: post@jaegerne.dk
www.jaegerforbundet.dk

Finansiering: Rapporten udgives som et led i projekt Monitering af kronhjorteudbyttet.
Projektet finansieres af Miljøstyrelsen.

ISBN

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	4
Data fra i alt 320 Krondyr indleveret.....	4
Aldersfordeling	5
Vægt	6
Gevir	7
Dødsårsag.....	8
Dato	9
Tandsnittets usikkerhed.....	10
Diskussion	11
Strategi for fremadrettet indsamling	13
Referencer	14

INDLEDNING

Jagt er den største dødelighedsfaktor hos kronvildt. Derfor er jagten styrende for aldersfordelingen blandt handyrene i vores kronvildtbestande. At der er en politisk udfordring omkring køns- og alderssammensætningen i vores regionale og lokale kronvildtbestande, er et faktum. En af de største udfordringer er at sikre, at flere hjorte opnår en moden alder, hvilket vil sige mindst 8 år. Her eksisterer en officiel målsætning, som siger, at 5% af en given forårsbestand af krondyr skal udgøres af hjorte på mindst 8 år.

Hvor stor en andel af de nuværende forårsbestande, der udgøres af hjorte på mindst 8 år efter jagtsæsonen, er uvist. En monitoring af afgangene af kronhjorte fra bestandene kan dog være med til at give gode indikationer for dødeligheden af kronhjorte, og dermed være med til at beskrive bestandsdynamikkerne, som ligger til grund for bestandssammensætningen.

Viden er grundlag for kvalificerede beslutninger. Derfor igangsatte Jægerforbundet i 2016, på frivillig basis, en indsamling af kæber fra nedlagte kronhjorte for derved at få et bedre indblik i aldersfordelingen af de kronhjorte, som jægerne nedlægger. Med virkning fra 1. september 2017 indførte daværende Miljø- og Fødevarerminister Esben Lunde Larsen (V) en ny forvaltningsramme for kronvildtet i Danmark. Et af de værktøjer, der blev taget i brug, var at reducere jagttiden på kronhjort markant. Som et led i overvågningen af effekten af ændringerne, besluttede Esben Lunde Larsen at bevilge finansiering af midler til en monitoring af kronhjorteudbyttet via en frivillig indsamling af viden om de nedlagte kronhjorte. Nærværende fagrapport er således en del i denne monitoring.

Data, som er indsamlet i nærværende projekt, indgår endvidere som en del af grundlaget for Aarhus Universitets evaluering af kronvildtforvaltningen.

DATA FRA I ALT 320 KRONDYR INDLEVERET

I alt blev indsendt data fra 320 krondyr, hvoraf 319 var hjorte. Det er en fremgang på 19% i forhold til materiale indsamlet i 2018.

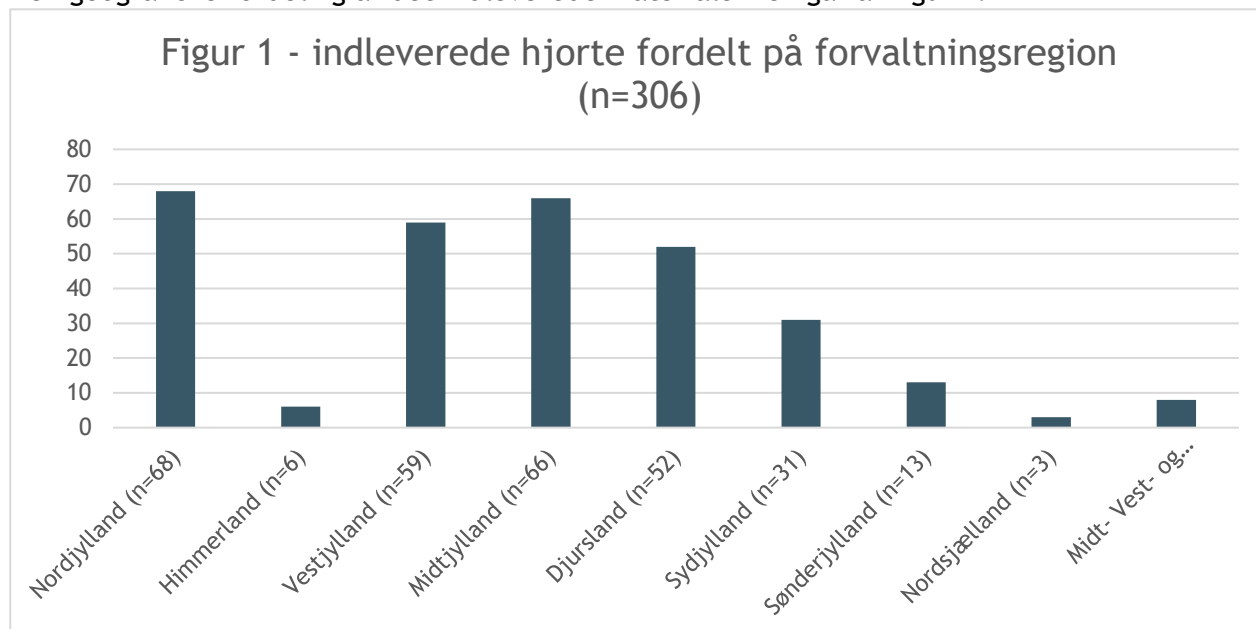
Kategori	Oplysning	Andel besvaret
Vægt	Vejet nøjagtigt	39%
	Vægt oplyst	50%
Dødsårsag	Jagtform	81%
	Forklaring	86%
Gevir	Sprosser	89%
	Rosenkrans	64%
Geografi	Kommune	87%
	Forvaltningsregion	97%
Tidspunkt	Dato	86%
	Måned	93%
	Jagtsæson	86%

Tabel 1 - Svarprocent på de indleverede kæber i sæson 2019.

Indsamlingen er ikke systematisk, men et tilbud til jægerne. Indsamling er målrettet alle hjorte ældre end spidshjort, som afdør fra bestanden. Ved dette års indsamling står det igen klart, at indsamlingen i vid udstrækning understøttes af særlig engagerede personer. En række lokale

laug, enkelte store jordbesiddere, Naturstyrelsen Thy og Danmarks Jægerforbunds kreds 1 har gjort en særlig indsats for at indsamle materiale. Antallet af enkeltpersoner som indsender oplysninger, er glædeligvis stigende.

Den geografiske fordeling af det indleverede materiale fremgår af figur 1.

Der er særligt en fremgang for det vestjyske forvaltningsområde.

I alt ti kommuner har bidraget med mere end ti hjorte, heraf har fire bidraget med mere end 20. Det er Herning (23), Syddjurs (24), Norddjurs (28) og Thisted (32).

På lokalt forvaltningsområde niveau udmærker lodsejerne omkring Søby brunkulslejer sig med det største koordinerede enkelt bidrag med i alt 14 hjorte.

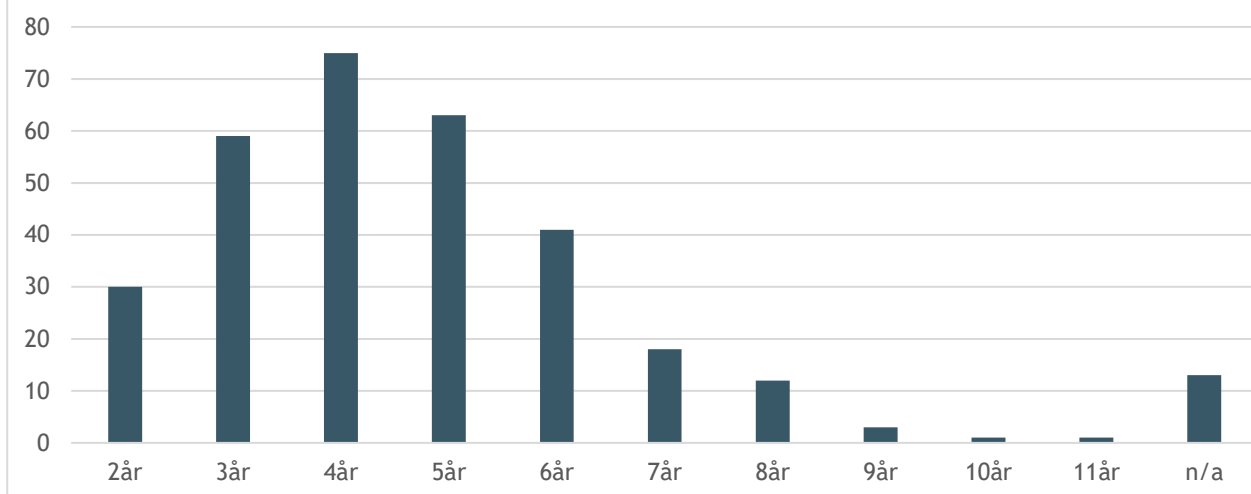
ALDERSFORDELING

Hvor det var muligt, blev to største fortænder (I1) fra hvert individ sendt til tandsnit og efterfølgende aflæsning af tandcementlinjer hos FAUN i Norge.

Den aldersmæssige fordeling af det indsendte materiale fra hjorte fremgår af figur 2.

Figur 2 aldersfordeling af indleverede hjorte (n=317)

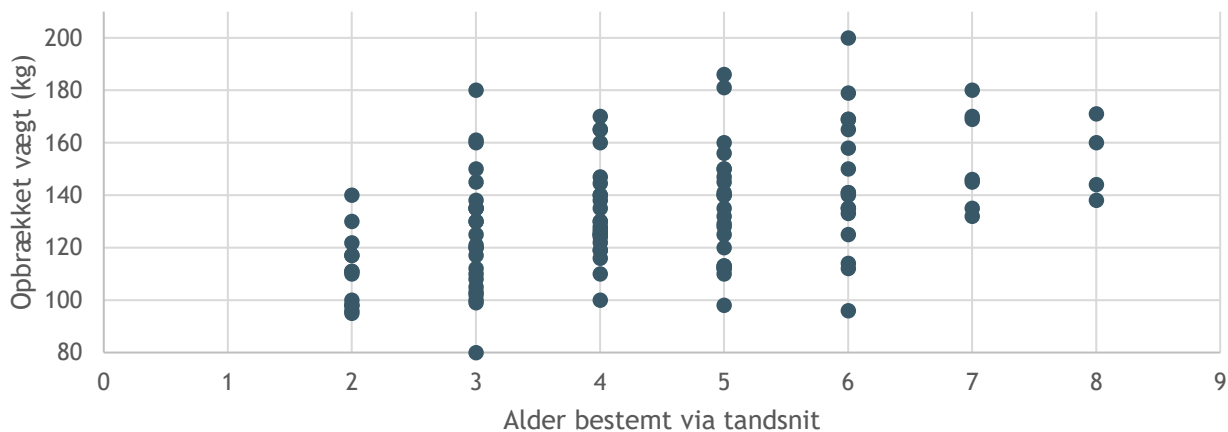

Desværre har det ikke været muligt at aldersvurdere i alt 13 af de indleverede dyr. Flere af disse er indkommet uden de påkrævede fortænder. Desværre forsvinder tænder i postsorteringen, hvis ikke de er pakket ind i eks. køkkenrulle. En enkelt har indsendt grandeller. Enkelte tænder har været fjernet med så stor kraft, at tandroden er knækket af. I et par tilfælde har FAUN ikke vurderet det muligt at komme til en entydig konklusion ved læsning af tandsnittet. Hvor aldersestimat ikke har været muligt er n/a angivet.

VÆGT

Af figur 3 fremgår opbrækket vægt i forhold til alder. Der ses meget stor spredning indenfor hver alder. I et vist omfang kan det afspejle, at hjorte henover brunsten taber en ikke ubetydelig del af deres kropsvægt, hvorfor hjorte nedlagt efter brunsten må forventes at have en lavere kropsvægt end hjorte, der nedlægges før brunsten.

Figur 3 Opbrækket vægt plottet imod alder via tandsnit (n=114)

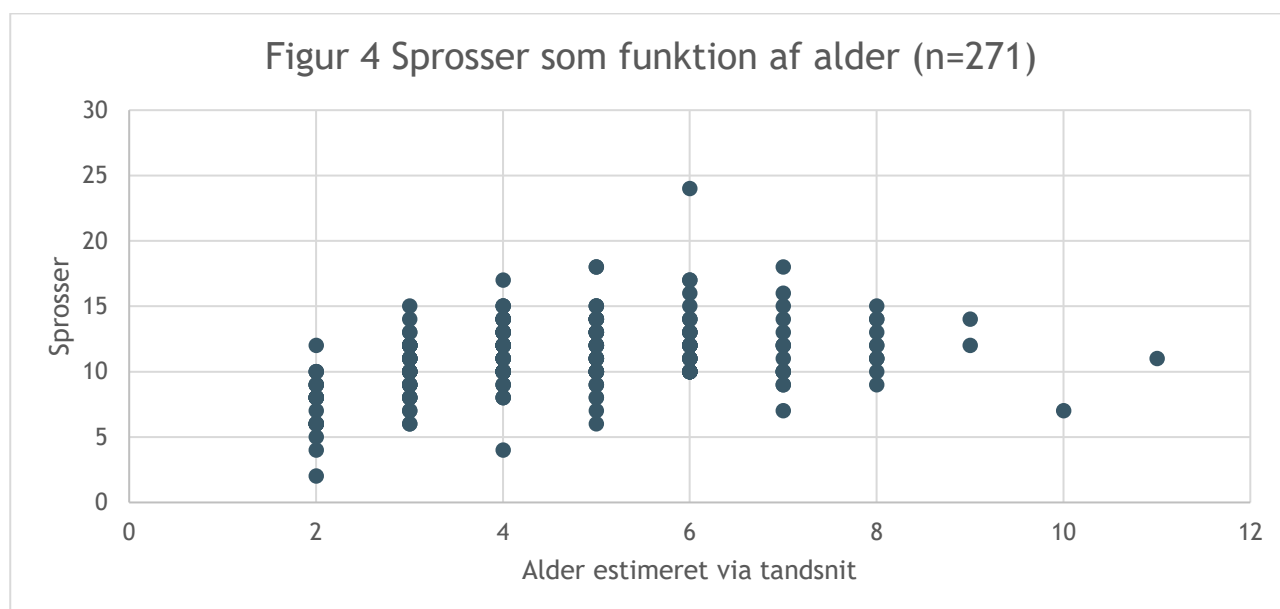

En anden ikke uvæsentlig forklaring er, at der indenfor alle arter, også kronvildt, findes fysik små individer og store individer. Andelen af hjorte, som oplyses som nøjagtigt vejede, er relativ lav. Det er i forhold til dataindsamlingen ikke en stor udfordring, da vægtdata ikke er afgørende, men naturligvis kan dette være med til at fortælle noget omkring ud fra hvilke parametre jægerne foretager evt. selektion.

Det opleves, at andelen af hjorte som oplyses med vægt er nedadgående, hvilket formentlig hænger sammen med, at stigningen i antallet af indsendte data bl.a. afspejler en større andel af de hjorte, der indsendes i forbindelse med trofæbehandling.

GEVIR

Jægernes fascination af gevirer er dybt forankret i jagtkulturen, og er en meget stærk drivkraft i forhold til jagt på kronhjorte (Tsing 2017). Af figur 4 fremgår antallet af sprosser i forhold til alder.

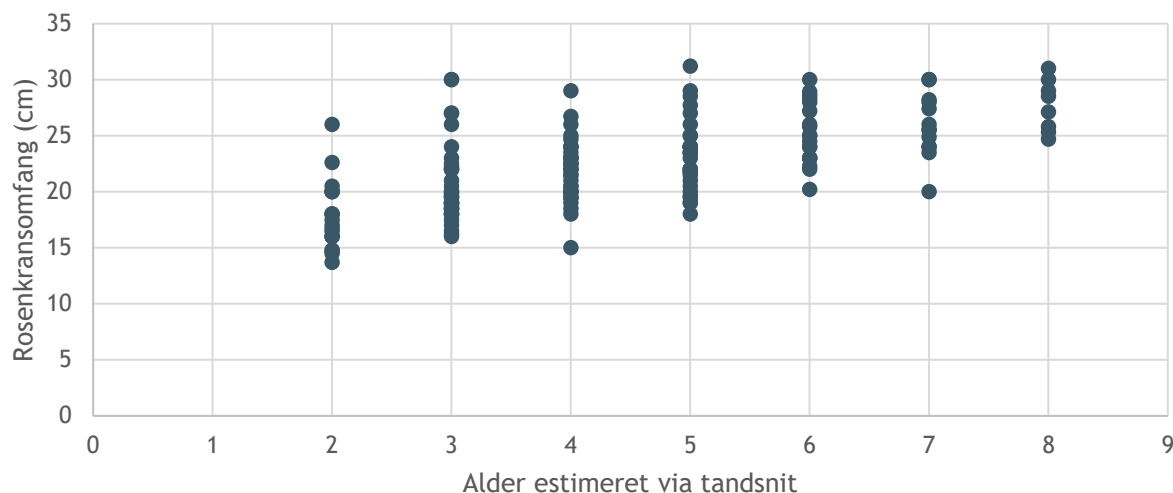

Der ses en tendens til, at antallet af sprosser stiger, imens hjorten er ung, men når først hjorten når 5-års alderen, ser tendensen ud til at stagnere. Data understøtter, at sprosseantallet ikke er et godt parameter til at sikre aldersbetinget forvaltning.

Figur 5 viser middel rosenkransomfanget i forhold til alder:

Figur 5 Rosenkransomfang mod alder (n=164)

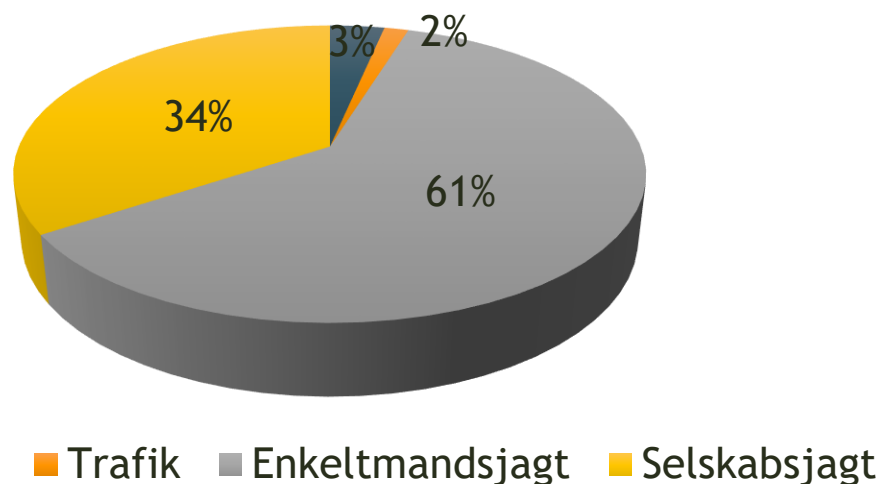
Her ses også en stigning i hjortens unge livstadiet for derefter at se udtalt stagnation. Dette understøttes af (Flinterup & Hansen 2019) og grundige tyske studier (Puppe et. al 2014), som viser, at skelletudviklingen stopper ved 6-7 års alderen.

For ti af hjortene, som indgår i årets indsamling, er oplyst CIC opmåling af trofæet. Fire er opmålt til guldmedaljer (>210 CIC), og seks af disse er opmålt til sølvmedalje (>190 CIC). Det er dog værd at bemærke, at stor ikke er det samme som gammel (Flinterup & Hansen 2019), i det den yngste sølvmedalje er aldersestimeret til 4 år og den yngste guldmedalje til 6 år. Ingen af de hjorte, som er oplyst med opmålingsresultat, er ældre end 8 år.

DØDSÅRSAG

I 271 tilfælde er dødsårsagen oplyst. 95% af disse hjorte er nedlagt i forbindelse med jagt. Som det fremgår af figur 6 er enkeltmandsjagt hyppigere anvendt end selskabsjagt.

Figur 6 dødsårsag (n=271)

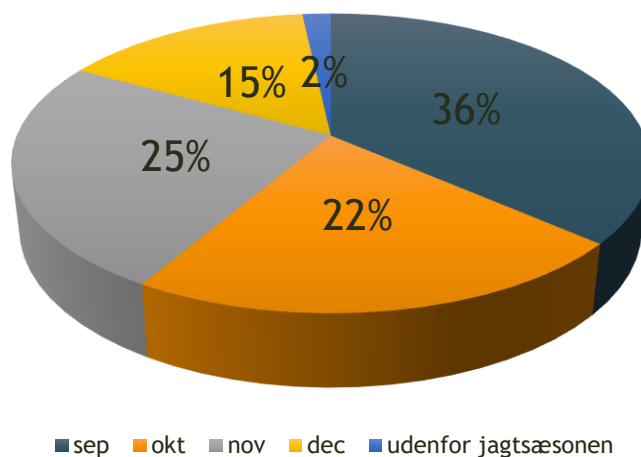

5% af de indleverede hjorte har oplyst en ikke-jagtrelateret dødsårsag. Årsager til ikke-jagtrelateret dødelighed er oplyst til brunstkramp (tre hjorte er med sikkerhed konstateret stanget ihjel) og trafik (fire hjorte er påkørt).

DATO

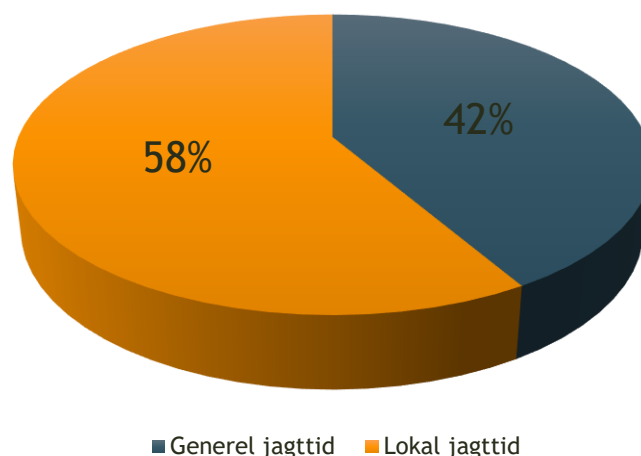
Den generelle jagttid på kronhjorte i jagtsæsonen 2019/20 var 16/10 - 31/12. Derudover eksisterer en række lokale udvidelser i perioden 1/9 - 15/10 i forvaltningsregionerne Himmerland, Vestjylland, Midtjylland, Djursland, Syddjylland, Sønderjylland og Midt-, Vest- og Sydsjælland. Af figur 7 fremgår i hvilke måneder hjortene er nedlagt.

Figur 7 Nedlæggelsestidpunkt på måned (n=291)

Størstedelen af de indleverede hjorte er nedlagt i den lokalt fastsatte jagttid. I figur 8 fremgår fordelingen mellem lokal og generel jagttid for de hjorte, som er nedlagt i forvaltningsregioner, hvor der er fastsat lokalt udvidet jagttid.

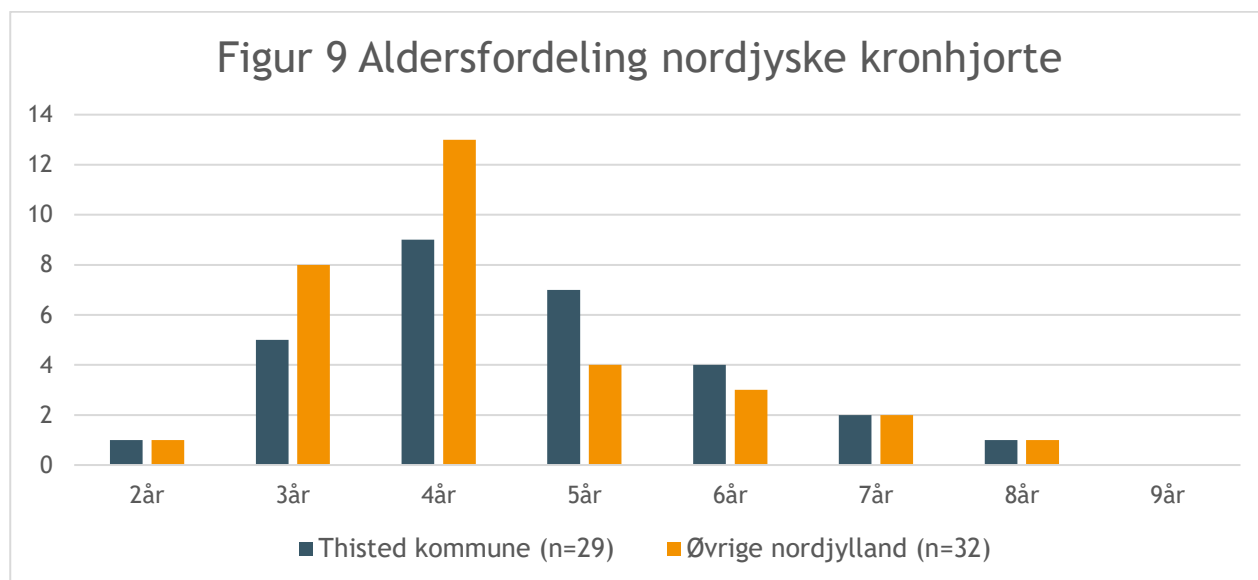
Figur 8 Lokal kontra generel jagttid (n=219)

I den nordjyske forvaltningsregion har man ikke ønsket en udvidet lokal jagttid. Til gengæld har man ønsket at reducere den generelle jagttid på kronhjortene i den del af forvaltningsområdet, der ligger øst for motorvejen mellem Aalborg og Hirtshals. Data her er ikke opgjort, således at udbyttet mellem de to områder entydigt kan differentieres.

Tidligere (Flinterup & Illemann 2017 og 2018 samt Flinterup & Andersen 2019) har der været tydelig forskel på aldersfordelingen i indleverede hjorte fra Thisted kommune og de øvrige nordjyske kommuner. Som det fremgår af figur 9, er denne forskel ikke særlig udtalt i årets indsamling.

TANDSNITTETS USIKKERHED

Usikkerhed ved tandsnitsmetoden er tidligere belyst (Flinterup & Illemann 2017). Metoden rummer en række potentielle fejlkilder, hvoraf én af dem er, at personen som aflæser tandsnittet skal have rutine i at aflæse den pågældende vildtart.

Tænderne, der indleveres til Jægerforbundet, snittes ved FAUN i Norge. FAUN har stor ekspertise i at aflæse elg, ren og kronvildt, idet disse arter løbende monitoreres i forbindelse med den norske forvaltning.

Årets indsamling indeholder ét dyr med kendt alder. Det er indsamlingens eneste hind, som blev øremærket i forbindelse med forskningsprojekt Vildt & Landskab i 2007. Da hinden blev øremærket var dette som smaldyr. Hinden er indleveret i årets indsamling og oplyst nedlagt i november 2019. Deraf må det konkluderes, at hinden ved nedlæggelse var 14 år gammel. Hinden er ved tandsnit estimeret til 9 år.

På foto ses omtalte hinds kæbe (forrest) sammen med en hjorts (baggerst). Hjorten er fra indsamlingen 2018 og er ved tandsnit vurderet til 15 år.

DISKUSSION

Indsamlingen af kæber i dette projekt foregår frivilligt, og der sker således ingen systematisk indsamling. Der er således en række ubekendte omkring data, der gør at udsagns kraften i visse sammenhænge svækkes.

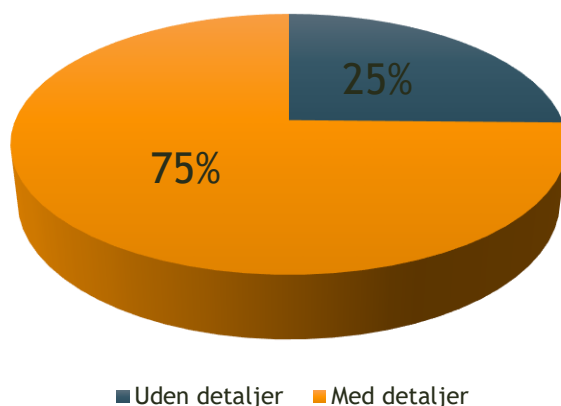
Vi ved ikke, hvor stor en andel af de nedlagte hjorte, der indleveres til projektet. Dette skyldes, at vi ikke er bekendte med, hvor mange hjorte, der nedlægges i et givet forvaltningsområde.

Det er obligatorisk at indberette, hvor mange stykker kronvildt man har nedlagt på kommunalt niveau. Derudover har det siden Esben Lunde Larsens reform været obligatorisk at indberette køn for kronvildtet. Det til trods er det kun omkring 3 ud af 4 krondyr, der optræder i det detail indberettede udbytte. Vildtudbyttetallene er tilgængelige via fauna.au.dk.

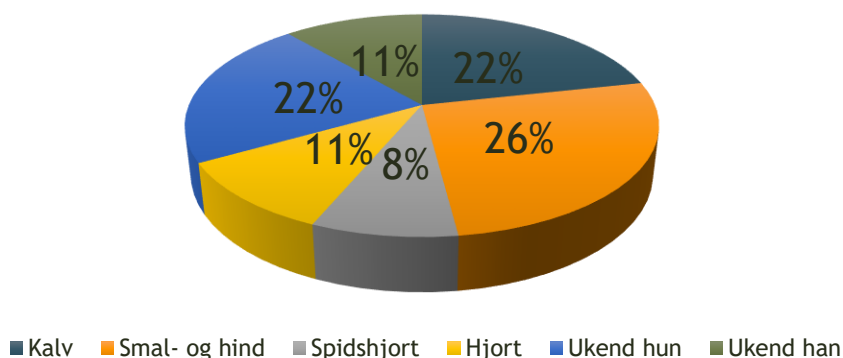
I figur 10 ses, hvor stor en del af det foreløbige kronvildtudbytte for 2019/20 i Thisted kommune, som er indrapporteret med detaljer.

Figur 10 Foreløbigt kronvildtudbytte Thisted kommune (fauna.au.dk)

Figur 11 Fordeling af detailindberettet kronvildtudbytte Thisted kommune 2019/20 (n=440) (fauna.au.dk)

Af figur 11 fremgår fordelingen af det detail indberettede kronvildtudbytte i Thisted Kommune. Heraf må vi udlede, at der mindst er nedlagt 46 hjorte, som er ældre end spidshjort. Men dertil kommer 50 dyr, som vi ved er handyr, men som vi ikke kender alderen på. Endelig er der nedlagt 149 krondyr i kommunen, som vi end ikke kender kønnet på. De 32 hjorte, som året indsamling har modtaget nedlagt Thisted kommune, udgør i bedste fald 70% (32 ud af 46) af hjorteudbyttet. I værste fald udgør de dog kun 16% (32 ud af 199).

Det er af større betydning, om stikprøven er repræsentativ end hvor stor, den reelt er. Hvad angår repræsentativitet, så ved vi desværre intet om dette. Ser vi på figur 9, får vi dog en indikation af, at stikprøven af de hjorte, der nedlægges, faktisk ikke er helt misvisende.

Ved første øjekast er det måske påfaldende, at der er indleveret færre 2 og 3 års hjorte end fire års hjorte. Men det at jagttiden i Nordjylland indebærer en fredning af hjorte større end spidshjorte, men som endnu ikke har sat mindst 5 sprogter på en stang, vil mange unge hjorte af geografiske grunde være fredede. Herefter er der en gradvis aftrapning for hver årgang. Dette vil være forventeligt i en dataindsamling, hvor yngre årgange ikke må forventes at være mindre end ældre årgange.

Sprosefredningen, som den kendes fra det nordjyske forvaltningsområde, eksisterer også i det midtjyske forvaltningsområde. I det nordsjællandske forvaltningsområde er sprosefredningen

gældende, indtil hjortene har mindst 6 sprosser på én stang. I resten af landet er der ikke juridiske fredninger på baggrund af hjortenes gevirfænologi. På den baggrund kan figur 2's underrepræsentation af 2 og 3 års hjorte forekomme overraskende. Det kan tyde på to mulige forklaringer; 1) jægerne holder generelt igen med at skyde unge hjorte (sprossefredning eller ej), eller 2) jægerne er mere interesserede i at få alderen estimeret på hjorte, der har opnået en vis trofæmæssig størrelse.

Projektets data vil derfor altid være behæftet med en usikkerhed omkring repræsentativitet. Eneste måde at eliminere denne usikkerhed er ved at sikre en total kortlægning af udbyttet.

Projektets anden udfordring er, hvor meget kronhjorte udbyttet siger om den levende bestand. Her kan projektets resultater ikke overføres 1:1, men da projektet monitorer afgang af hjorte fra de enkelte bestande, giver projektet brugbar viden om, hvorledes jagten former bestandene.

STRATEGI FOR FREMADRETTET INDSAMLING

Som det fremgår af diskussionen, er materialet på nuværende tidspunkt ikke stort nok til at drage vidtgående forvaltningsmæssige konklusioner. Kun en forøgelse af datamængden fra alle landets kronvildtbestande kan kompensere for dette.

Efter at Miljøstyrelsen har bevilliget økonomisk støtte til monitorering af kronhjorteudbyttet har Jægerforbundets strategi for indsamling været, at monitoreringen af kronhjorteudbyttet skal ses i sammenhæng med indberetning af det lovpligtige vildtudbytte. Derudover kan man pt. valgfrit indberette alder på klasserne kalv, et-årsdyr og ældre. Såfremt alle kronvildtjægere gør dette, vil vi fra den kommende jagtsæson vide, hvor mange hjorte der nedlægges, og hvor stor en andel, der er spidshjorte.

Herefter vil monitoreringen af kronhjorteudbyttet ved indlevering af data via de særligt fremstillede kuverter kunne give de nødvendige fakta om afgang fra kronhjortebestande opgjort på kommunalt niveau.

Kuverter til indsendelse af data kan rekvireres ved henvendelse til:

post@jaegerne.dk

Danmarks Jægerforbund
Molsvej 34
8410 Rønde

Tlf.: 88 88 75 00

Vejledning til, hvorledes man nemmest håndterer udtagning af tænderne kan ses på filmen her:

https://youtu.be/z2sHnVe_iek

For at sikre det bedste mulige beslutningsgrundlag til revision af den nuværende forvaltning af kronvildt skal du:

- Detailindberette det kronvildt du nedlægger via "Mit jagttegn"; køn og alder er begge vigtige! (Kalve har fire kindtænder, et-årsdyr har fem kindtænder og ældre dyr har seks kindtænder).
- Indsende data til Danmarks Jægerforbund om de kronhjorte, der afgår bestanden.
- Udfylde spørgeskemaet så fyldestgørende som muligt.

- Vikle køkkenrulle el.lign. omkring tænderne før de sendes. Derved undgås, at de forsvinder under postsortering!
- Huske, at hvis du får behandlet dine trofæer ude i byen, så aftal hvem der indsender hjortens tænder sammen med de øvrige informationer.

REFERENCER

Fauna.au.dk: Den officielle hjemmeside, hvor vildtudbyttet kan findes.

Flinterup, M. og Hansen, F. H. (2019): Stor er ikke det samme som gammel! Jæger 9/2019 s.12-14.

Flinterup, M. & Illemann, J. K. (2017): Resultater fra kæbeindsamling 2016/17. Danmarks Jægerforbund 2017.

Tsing, A. (2017): The buck, the bull, and the dream of the stag: Some unexpected weeds of the anthropocen. Soumen Antropologi Vol. 42, iss. 1, p. 3-21.

DANMARKS JÆGERFORBUND

Molsvej 34

8410 Rønde

Tlf. 88 88 75 00

post@jaegerne.dk

Publikationen er udgivet af Rådgivning og Uddannelse, Danmarks Jægerforbund.

Rådgivning og Uddannelse arbejder med vildtforvaltning, vildtbiologisk og jagtfaglig ekspertise samt jagtrelaterede aktiviteter. Afdelingen planlægger og udfører aktiviteter vedr. jagtfaglige kurser og uddannelser, våben, skydning og hunde samt vildt som råvarer.

Oktober2020, Alle rettigheder forbeholdes.